

פרשת בהעלותך

תשפ"ה

גיליון: 264

א לעבטיגער שבת

הארת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא

האור לדורות

המנונה ברוממות נשמות ישראל

בעל ה"בן איש חי" כותב: על הנקודות המעשיות שאפשר ללמוד ממעשה המנונה, וכך לשונו: "בהעלותך" – כלומר: עליונים ותועלתם של נשמות ישראל הקריות נרות תלויה ב"מנונה".

האחד – אמונת ההשגחה, שיאמינו כי – "אל מול פני המנונה" יאירו שבעת הנרות שלמטה. כי המנונה העליונה כוללת את שבע הספירות שהקב"ה מנהיג בהם את העולם, וע"כ על ידם יאירו שבעת הנרות, שהם כלליות נשמות ישראל. שגם הם יתחלקו לשבעה חלקים, כנגד שבע הספירות. והכוונה היא: שכל חיות נשמותיהם של אלו הנמצאים למטה: מזונם, מוצאם, מבואם וקיומם הכל ע"י השפע הנמשך להם מאתו ית' ע"י שבע הספירות שהם המנונה העליונה, ולכך צריך לתקן שבע הספירות והמידות. והשני – המנונה רומזת על נשמות ישראל שהם "מקשה זהב" – כלומר: צריך להיות כלליות הנשמות בחיבור אחד. "מקשה" הוא ענין חיבור ואחדות. ולא דווקא חיבור אדם עם הדומה לו ושווה עמו. אלא גם הפחותים ונמוכים ממנו. וזהו: "עד יריכה" הם העניים ופשוטי עם. "עד פרחיה" הם הקטנים בשנים שדומים לפרח היוצא בתחילה. ומדוע נרמז כל זה במנונה? כי "כמראה אשר הראה ה' את משה" – שזה רומז על: "עולם הנשמות". כי לפי שורש נשמות ישראל – כן עשה את המנונה למטה.

לצייר את האור לטובה ולברכה

וכה היה שח החסיד רבי לוי יצחק בנדר: בעיני המשכת והטית האור שישפיע עליו לטובה ולברכה:

"ציור האור היורד מלמעלה תלוי אך ורק כפי מעשה האדם" כי מלמעלה – אומר רבינו (ליקוטי מוהר"ן תורה ל"ו ח"א) יורד האור. אבל אינו מצוייר.

למשל בספירות הקדשות שיוצא אור של "ספירת החסד" – חסד זה אהבה, אהבת תורה אהבת השי"ת אהבת הצדיקים, כל זה כלול ב"חסד" אבל כמ"כ היכן שיש עבירות חלילה – זה גם נמשך מספירת החסד – אהבות נפולות.

למלעלה יורד ההשפעה של ספירת החסד, אבל לעשות את ציור האור. איזה חסד – זה כבר צריך לעשות לבד. וכך הוא בכל הספירות והמידות.

כן, גם עכשיו אנו יכולים להתחבר לאורה וזיווה של המנונה, לפנימיות השפעותיה, לניצוצי אורה. לאור המאיר, ללימודים ועובדות באורה של מנונה לדורות ולנצח.

שירת הפרשה

פרשת המנונה נקראת בפרשה רוממותה של המנונה – עד ירכה ועד פרחיה.

פָּבֶר נֶאֱמַר וְנִקְבַּע – תּוֹרָה מְלֻשׁוֹן הוֹרָאָה לְדוֹרוֹת עוֹלָם נִחְקָק מַעֲשֵׂה הַמְּנוֹנָה.

לְמוֹדִים רַבִּים נִלְמָדִים מִפְּרָטִיָּה וְדִקְדוּקָה צֶלֶם דְּמוּת הָאָדָם פִּמְנוֹנָה – קִנְיָ שְׂבָעָה.

עַל הָאָדָם לְשַׁמֵּר אֶת הַמְּנוֹנָה בְּטָהֳרָה וּלְצַיֵּר אֶת אוֹרָהּ וְזִיוָהּ לְטוֹבָה וּלְבִרְכָּה.

הזדמן פעם רבי ישראל מסלנט בשעה מאוחרת בלילה לביתו של סנדלר, וראהו יושב ועושה מלאכתו לאור הנר הוולק ודועך.

מדוע עודך יושב ועודך? שאל אותו רבי ישראל – הלא השעה כה מאוחרת, והרי גם הנר עוד מעט ויכבה – ולא תהיה בידך אפשרות לפעול מאומה?

"אין בכך כלום" – ענהו הסנדלר – "כל זמן שהנר דולק, עוד אפשר לפעול ולתקן". התרגש מאוד רבי ישראל למשמע תשובה זו, והרהר בקול: "ומה לצרכי הגוף אפשר לפעול ולתקן, כל עוד הנר מאיר ודולק, לצרכה של נשמה בוודאי שיש לפעול ולתקן כל זמן ש"נר ה' נשמת אדם" חי ומאיר.

והוסיפו מקורביו לספר, שימים רבים אחר מעשה זה שמעו את ר' ישראל מתהלך בחדרו משנן לעצמו בהתרגשות עצומה: "כל זמן שהנר דולק עוד אפשר לפעול ולתקן".

"כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן" הוא רק אחד מה"לקחים" שאפשר להפיק מ"אור המנונה", אור שמנוצל לקדושה ולמעשים טובים – וכמובא במדרש תנחומא בפרשייתנו: "שכל ציווי המנונה הוא כדי לזכות את עם ישראל, לכך נאמר: 'בהעלותך את הנרות'... קומי אורי כי בא אורך..."

קומי אורי כי בא אורך

"תורה" מלשון "הוראה" (וזה ג נג). מכל פרשה וענין בה יש להפיק לקח וללמוד הדרכה והכוונה. אם על דברי הנביאים אמרו (מגילה יד.) "שלא נכתבו אלא נבואות שנצרכו לדורות" – שיש בהן לקח לכל אדם ובכל דור, דברי תורה עצמה אחת כמה וכמה. ואם בכל פרשה בתורה כך, בלקחי הוראת המנונה שהיא ציווי לדורות כמובא במפרשים, בוודאי שהדברים מקבלים משנה תוקף.

וכך הם דברי המדרש רבה במהות המנונה לדורות: "הקרבנות כל זמן שביהמ"ק קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם קיימות, אל מול פני המנונה יאירו הנרות" – אכן כן אורה המאיר היא לדורות.

קדושת שבעת הנרות

בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"א), מרחיב את דבריו על קדושת "שבעת הנרות" ב"מנונה" שהם כנגד שבעה פתחים שיש לו לאדם בראשו: פיו: שימנע מלדבר שקר בפיו. חוטמו: רומז על "יראת שמים" כמו שכתוב: (ישעיה יא י"ג) "והירחו ביראת ה'". עיניו: על שמירת עיניו, שיעצם עיניו מראות ברע. אזניו: רומזים על אמונת להשי"ת, ועיניו זוכים לגרש את רוח הטומאה, דברי חכמים. שבעת נרות אלו, מקבילים למנורת המנונה שהייתה בבית המקדש. ועצם המנונה, הוא כנגד ראשו – מוחו ודעתו של האדם, (עיין תיקוני זוהר י"א).

וכותב שם: שבשמירת אלו שבעת הנרות, עם עצם המנונה, נשפע לאדם שפע אלוהי, "שכל המכונה בשם 'קדש' ושלחבת המנונה עולה מאליה" (כפירוש רש"י על הפסוק בהעלותך את הנרות). שזוכים ללהבת הלב שיבער להשי"ת, ועיניו זוכים לגרש את רוח הטומאה, הרוח שטות ולטהרת הלב, כי טבע האש שמגרש האוויר, כנראה בחוש אצל הקנה שריפה, שע"י כוח האש, האויר בורח ודוחה את הדברים שבהם מילאו אותו. כמו כן ע"י שנלחבה ונתחמם לבו להשי"ת רוח הטומאה יוצאת ממנו.

אכן רב כוחם וסגולתם של הארת שבעת הנרות – שיש לאדם, בשמירתם כראוי, להמשכת שפע אלוהי.

"בהעלותך את הנרות" (ח, ב')

בהעלותך ר"ת – וס"ת – כ"ב, כנגד כ"ב אותיות שבתורה, רמז שעיניך האור הוא ע"י התורה: 'כי נר מצוה ותורה אור'.

"בהעלותך את הנרות" (ח, ב')

אפ"ל; ר"ת וס"ת – ב'העלותך א'ת ה'נרות' (עם התיבות) הוא שמונה מאות ושלשים ואחד, כנגד זמן העמדת ב' בתי מקדשות (הראשון: ת"י. והשני ת"כ). ועוד אחד הוא האותיות ית' כביכול לעם ישראל דרך המנונה. וכדברי ה'מדרש' שמביא את הפסוקים על מעשה המנונה: 'קומי אורי כי בא אורך'. 'כי אתה תאיר נר'.

"אל מול פני המנונה יאירו שבעת הנרות" (ח, ב')

בפסוק זה מרמז, שעל האדם לשמור קדושת שבעת הנרות שלו עצמו, שהם: 'פיו, חטמו, עיניו, אזניו, ומנרתא דא רישא'. ועיניו זוכה לשפע אלוהי, וכמובא בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"א).

ואפ"ל שזה מרמז בפסוק, שסופי תיבות: איל מויל פני המנונה יאירו שבעת הנרות – בגימטריא: "פיו חטמו עיניו אזניו, ראשו" (עם הכולל). שע"י קדושתם זוכים לשפע אלוהי, ושלחבת עולה מאליה (כמובא שם).

"אל מול פני המנונה" (ח, ב')

לכאורה קשה, למה כתוב בלשון: "פני המנונה" ולא הקנה האמצעי? אולם אפ"ל ע"פ הפסוק: "יאיר ה' פניו אליך" שעיניך האור הוא 'הארת הפנים', וכפירוש"י על פסוק זה: "יראה לך פנים שחוקות, פנים צהובות". היפך 'הסתרת פנים' שעליה אמרו חז"ל (ב"ר פמ"ב, ג): "אין לך שעה קשה כאותה שעה שכתב בה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" – ומידה טובה מרובה. והרי עיקר האור במנונה נמשך מהנר האמצעי – פני המנונה שממנה היה מדליק ויועיון ליקוטי מוהר"ן כ"א). וכן היה דולק נר זה כל שבעה, לכך הדגיש וכתב: "פני המנונה" – "אור הפנים" שהוא מקור הברכה. זאת ועוד, דהא המנונה היתה עדות ששכינה שורה בישראל, כמובא (שבת כ"ב:) על הפסוק: "מחוץ לפרוכת העדות". וזהו הארת פנים של הקב"ה כביכול.

"אל מול פני המנונה" (ח, ב')

אפשר לומר: ע"פ דברי המדרש (תנחומא ה') והרמב"ן מביא זאת בפרשתנו, שמרמז כאן גם ענין "נר חנוכה" שנוהג לדורות. ובוה נחם הקב"ה את אהרון שלא הקריב קרבן הנשיאים באמרו: "שלך גדולה משלהם" כי נר חנוכה זה לדורות.

וזהו: "אל מול פני המנונה" – בתיבת 'מו' – מ', רמז לבניה – "בן ארבעים לבניה", (אבות ה) וכדבר הפייטן בזמז של חנוכה: "בני בינה ימי שמונה...", שחנוכה רומז על אור הבינה. וכן מ' במטריא חלב ענין למנהג לאכול מאכלי חלב. ול"ו כנגד ל"ו נרות חנוכה במשך כל שמונת ימי החנוכה. ואפשר להוסיף, שגם תיבת "בהעלותך" רומז על כך, שההלכה כבית הלל שמוסיף והולך, וזהו: 'בהעלותך', לעלות ולהוסיף.

המשך פניני פרשה

כן יש להסמיך ענין נר חנוכה לפרשה הסמוכה: "קח את הלויים" ובדברי מדרש על פסוק זה, שמובא על: נגינת הלויים בימות המשיח שיהיה כלי של ח' נימין, כדברי דוד במזמור: "למנצח על השמינית מזמור לדוד", וזהו כנגד ח' ימי חנוכה, שהרי אור החנוכה מרמז גם על העתיד - שלא יתבטל. ולפי כך יובן המובא בליקוטי מוהר"ן (ב' תניא) שחנוכה הוא בחינת קרבן תודה שלא יתבטל לעתיד. ענין נגינה והודאה דלענין של ח' נימין.

"את הנרות" (ח. ב)

א-ת רומז על התורה הקדושה אותיות: "א-ת" כלליות התורה. ובליקוטי מוהר"ן (תורה כ"א): שקדושת שבעת הנרות הרמזים במנורה - תלויים במחשבת שראש, שע"כ נשפע לו שכל התורה.

"כי נתנים נתנים המה לי" (ח, ט"ז)

ופירש רש"י: "נתנים - למשא, נתנים - לשיר". רמז על: ב' בקיאות בעבודת ה', כמובא בליקוטי מוהר"ן (תורה ו): 'בקי ברצוא, בקי בשוב', להתחזק תמיד - הן בזמני עליה, והן בזמני ירידה.

וזהו: "נתנים למשא" - בקי ברצוא - עבודה והתעלות, וכדברי חז"ל (עבודה זרה ה:): "כשור לעול וכחמור למשא".

ומאידך: "נתנים לשיר" - 'בקי בשוב' - התחזקות בכל מצב שהוא ענין השיר, כדברי נעים זמירות ישראל: "אשירה לה' בחיי אומרה לאלוקי בעודי", ע"פ המובא בליקוטי"מ (רפ"ב): שיש לאדם להתחזק ביעוד מעט טוב' שלו, שהן הנקודות טובות ומכך נעשים ניגונים.

ואפשר עוד להוסיף ע"פ המובא (מדרש מאור האפילה): "נתונים לה' מיעקב - לפי שהפריש יעקב את שבט לוי למעשר". ששבט לוי התקדשו גם ע"י יעקב, ולא רק ע"י משה. יעקב רומז ליעקב' התחזקות בכל מצב אפילו בעקבים - דרי מטה. אך מאידך הם גם הופרשו ע"י משה בחינת דעת, הנאמר עליו: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים" - דרי מעלה, עבודת ה' בעת עליה.

"אספה לי שבעים איש..." (י"א, ט"ז)

במדרש ילקוט שמעוני: "כנגד שבעים ימים טובים שנתן להם הקב"ה לישראל ואילו הם: שבעה ימי פסח, ושמונה ימי חג, ר"ה, יוה"כ, ועצרת הרי י"ח, וחמישים ושתים שבתות השנה הרי שבעים".

אפ"ל שכל זה מרומז בתיבות: "שבעים איש", האות הראשונה של 'שבעים' רומז ל-ש' - שופר עיקר מצות ר"ה, ואותיות: ב' י' ס' עולה במספר: חמישים ושתים כנגד - חמישים ושתים שבתות השנה. ע' - עצרת, חג השבועות, 'א"ש': א' - כנגד שמיני עצרת שהקב"ה ביקש להוסיף עוד יום אחד, י' - פסח כנגד - עשרה מכות שדרכם נגאלו ממצרים, ש' - שבת שבתון הכתוב ביום הכיפורים.

"וייהי בנסוע הארון" (י ל"ה)

פרשה זו פרשה בפני עצמה היא, כדברי רש"י. ויש בה סימנים - ב' נוגי"ן הפוכים. נוכל ללמוד מכאן שגם נסיעה של האדם יש בה תורה. והיא פרשה שבתורה וגם על ליום ייחשב, וכדברי מוהר"ן שומר: "שיכול לתת דין וחשבון גם על ליום הנסיעה": שיש להמליך את ה' גם ביום הנסיעה. וזה גם מה שכתוב בפסוק לפני כן: "וענן ה' יומם עליהם בנסעם מן המחנה" - שענן ה' נמשך עליהם בעת נסיעתם.

ואפשר גם לומר בדרך רמז: ש"נוג"ן" (עם הכולל) בגימטריא ק"ז, מזמור זה בתהלים - הנאמר בערבי שבתות ובו כלולים מהלכי נסיעותיו של האדם מדבריות ועוברי ימים וכן כל מעבריו, שמבקשים מתפללים וצועקים ע"כ - כמובא בשם 'הבעל שם טוב' ובליקוטי הלכות: וזה רמז להולכי דרכים, שיש להם לזכור בהשייית להתפלל אליו בעת סכנה ולהודות לו על הטוב, וזה הנרמז בכאן: 'קומה ה' ויפוצו אויבי וינוסו משנאיך מפניך' - התפילה והסייעתא דשמיא שצריכים ומבקשים מה' במעברי הנסיעות בכלל, ובמהות חיי האדם שהם גם ענין נסיעה (ענין סיפורי מעשיות מעשה א' בהתחלה, על נסיעת ימי חיי האדם).

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ל

"בהעלותך את הנרות" (ח א) - "עד שתאה שלחבת עולה מאלה" (רש"י)

לא היה יכול לישון מחמת תבערת לבבו

מה שזכה מוהר"ן לידע מרבניו ז"ל יותר משאר תלמידיו רבינו היה רק מלילי השבתות שבחורף, שאז שרתה התנוצצות קדושה ונוראה על פני רבינו ז"ל, ופעמים שהיה רבינו גם אומר אז תורה ביראה גדולה.

ושאר התלמידים אף על פי שהיתה גם להם התנוצצות וכו', אף על פי כן היו הולכים אח"כ לישון כדי להזדווד לקום בחצות, מלבד מוהר"ן שכשהיה מגיע מעירו נעמרוב לברסלב לשהות אצל רבינו בשבתות, כשהיה שומע אז בליל שבת תורה מפיו הקדוש לא היה יכול לישון כלל מחמת תבערת לבבו, והיה יוצא חוץ להעיר ברסלב והולך ע"ג הגשר הארוך בדרך המובילה להר הגבוה שמעבר לנהר 'בוג', והיה עולה שם על צלע ההר וצועק כל הלילה בניגון המעורר הלב: "ריבונו של עולם, אז דא ברענט אזא מין פייער, פייער אריין דאס פייער אין מין הארצן!" - "ריבונו של עולם כשכאן בוערת אש כזו, הבער את האש בתוך לבני". ובבוקר השכם התפלל מוהר"ן בהתעוררות גדולה, ובפרט 'נשמת כל ח' היה אומר בניגון המעורר את הלב מאוד שהיה ידוע באוקראינה, ומזה היה מוליד המוחין שלו, וזכה למה שזכה, אשרי לו:

"קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם" (ח ו) "קחם בדברים" (רש"י) לברלין אני כבר לא נוסע !

כשהתארח פעם רבי נתן בעיר טולשין אצל בנו רבי יצחק. הגיע אחד מהמשכילים לעיר וביקש מרבי יצחק - שהיות והוא עובד בדואר, ומתוקן תפקידו בעבודתו ב'דואר' - הוא גם אחראי על השכרת סוסים לנסיעות למרחקים - באותם הימים שעדיין לא היו רכבות, ולכן הוא מבקש לשכור הימנו סוס טוב ומהיר לנסוע עמו ל'ברלין' ללמוד שם 'השתלמויות ולימודים' - אשר היו רחוקים מאוד מכללי היהדות וההלכה.

יהודי משכיל זה, שהיה בינתיים בביתו של רבי יצחק - עד שסוסו יהיה מוכן לדרך - ראה את רבי נתן ששה אז בביתו.

מי הוא יהודי זה שאל את רבי יצחק בהצביעו על מוהר"ן, זהו - אבי, ענה הבן ! זהו אבי, ענה רבי יצחק. האם אני יכול לדבר עמו מעט ? בוודאי, שהנך יכול לדבר עמו, ענה רבי יצחק.

בסיום שיחתו של אותו משכיל מדיבורו עם מוהר"ן - פנה לרבי יצחק באמרו: 'אין צורך כבר שתכין סוס ומרכבה לנסיעה' - 'לברלין אני כבר לא נוסע...' וכך, אט רבי נתן קרבו לאבינו שבשמים.

ברבות הימים התבטא רבי נתן; שיתפאר עם אותו היהודי לפני כיסא הכבוד שקירב אדם כזה לפני השם יתברך... וכשהיה רבי לוי יצחק בנדר מספר סיפור זה, התבטא ואמר, איזה מין אהבה והתקרבות יש פה, מנה גדושה של ימין מקרבת - של מוהר"ן שלא דחה אותו, ובכך החזירו למוטב. (ע"פ טעם זקנים)

"נוסעים אנחנו אל המקום... לכה אתנו והטבנו לך" (י"ב כ"ט) אם רבינו יאמר לי לאכול אזי אכל !

היה זה נסיעה - בו נסעו יחדיו; רבינו, רבי נתן ורבי נפתלי, כשעל אם הדרך נכנסו לנוח בביתו של אחד מהחסידים של רבינו.

הלה התרגש מאוד מהאורחים החשובים, והכין עבורם סעודה חלבית עם גבינה, כשפרס שולחנו הערוך ומטעמיו - על אכסדרה מבחוץ לביתו ברוב פאר והדר.

רבינו שכבר סבל אז ממחלת השיעול - לא רצה לאכול מהגבינה, שהיא מעוררת את השיעול. גם רבי נפתלי לא רצה לאכול - כי גם הוא סבל ממחלה זו.

אך מוהר"ן עשה ברכת שהכל ואכל מהגבינה.

בתוך כדי אכילתו הפציר רבי נתן לרבי נפתלי חברו - שגם הוא יאכל מהגבינה, ענה לו רבי נפתלי: "אתה אומר לי לאכול ? אם רבינו יאמר לי לאכול אזי אכל !

כשמעו זאת רבינו ציווה לו לאכול...

וכמובן שרבי נפתלי קיים את ציווי רבינו, ואכל.

בסיום אכילתו החל רבי נפתלי להשתעל, נענע רבינו בראשו ואמר: "הראיתם שכבר הוא שיעול אחר לגמרי" ?

והמשיך באמירתו: "אני חשבתי שהוא יפטר מהעולם עוד לפני, וכעת אני רואה שעוד תהיה לו אריכות ימים..." ומן המותר לצייין שכך הווה...

"כי יתן ה' את רוחו עליהם" (י"א. כ"ט)

חידוש תורה בסייעתא דשמיא !

רבינו ציווה לרבי נתן שישתדל לחדש איזה חידוש בתורה - בכל יום מימי חייו. ואכן כן היה נוהג מוהר"ן בכל ימי חייו - לחדש בתורה.

בערוב ימיו סיפר רבי נתן; שהיה פעם ערב שבת אחת שלא התחדש לו שום חידוש, ויצאתי מחוץ לעיר, והתפללתי להקדוש ברוך הוא על דבר זה, וה' זיכני; 'וסחטתי איזה חידוש מהאצבע הקטנה'...

מן הסגר ההוא ישיקו הסגרים | כוח ההתחלה !

ילדים יקרים ! אחת מהעצות הנפלאות שרבינו דבר על-כך, הוא ההתחלה - להתחיל התחלה מקדש בצבד השם.

בין דבריו הנפלאים שרבינו דבר על מדה נעלה זו, הזכיר רבינו את שמו של הצדיק רבי זושא, אחיו של רבי אלימלך מליז'נסק, והנה מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש.

רבינו מאוד העריך את צבדויותו הנוראות, את קדושתו העצומה, ולבו הסהור שפלו להשם.

אנשים רבים - אמר רבינו מתחילים לעבד את השם ויתברך ה' התלהבות. אך התלהבות זו אינה מחזיקה מעמד יותר מיום יומים, שביע או אפילו חדש, ואז באה תירידה ויפנה התלהבות, וצריכים להתחיל שוב מהתחלה. מעלתו של יהודי, ובפרט של צדיק, שהולך תמיד עם הכוח של התחלה - ומזאת הכוח נמשך אצלו התלהבות לבו לזמן רב...

בדבר זה הצטיין רבי זושא, חידוש ופלא היה בהתלהבותו, והלך הרבה שנים בהתלהבות הנוראה שהתחיל בה. למעלה מעשרים שנה התהלך בכוח זו של ההתחלה בצבד השם.

ואנו נלמד מכך את חשיבות ההתחלה - להמשיך עם כוח זה, כי ההתחלה יש לה כוח גדול.

לפעמים

צריכים

להגיע

לצל

וההסרה

בכדי ליהנות

מן האור...

זוית ראיה <<

